

Kommendör kom ombord – Jakt på ubåtar inget för fiskare

Fiskebåtar låg i går och bevakade inloppet till Hakefjorden. upptäcktes i onsdags kväll vad som kan ha varit en ubåt—Här, i närheten av en hemlig militär anläggning,

Vem tar ansvaret?

Överstelöjtnant Högard säger:

— Anta att en kille fastnat i nätet och blivit neddragen i djupet, eller att ett handelsfartyg kommer och vispar in propellern i nätet. Vem ska då ta ansvaret? Det är det som är problemet. Fiskarna ville att någon annan skulle ta ansvaret för det — och vi kunde inte.

I går, mindre än två dygn efter det att fiskarna tappat kontakten med föremålet i Hakefjorden, pågick ubåtsspaningar. Militära fartyg (två stycken) låg vid kaj intill den hemliga basen. De var kamouflagemålade

och syntes knappt i det svaga soldiset. På närmare håll såg vi från en taxibåt hur militärer gick omkring, stannade upp och såg åt vårt håll. Ute på redde guppade fiskebåtar i den krabba sjön. En båt från Rörö hade legat där sedan midnatt.

– Vi kan följa alla rörelser i vattnet trehundra meter åt varje håll. Inget kan komma in utan att vi ser det. Det är möjligt att vi kan tolka ekon fel, men det gäller inte killarna som var här i onsdags kväll. Det är praktiskt taget omöjligt.

Marstrand skrattar

- **G-P: Vilka befogenheter har ni?**

– Bara att lokalisera och rapportera till stabschefen. Vad militären har för befogenheter, det vet jag inte.. .

En upprörd marstrandsbo säger till G-P — Sten Andersson gjorde ju sitt berömda tal att fan ska ta dem en vacker dag, men du inte fan tar honom i stället? Hela Marstrand går och skrattar åt militären, de ha inga som helst befogenheter. De kunde virat in den här ubåten i sin stora vad, den är så stor så den täcker närapå halva Marstrand. Militären kunde ju fått den invirad som en spindel virar in en fluga. Det är skrämmande.. .

Enligt vad G-P erfar finns ingen film eller remsor som förevigar asdic-ekona. Där kan man inte analysera dem i efterhand. Fiskarna får bära på sin tro — och militären kan ha gått miste om något utomordentligt viktigt. ..

Kommendör kom ombord:

Jakt på ubåtar inget för fiskare

Två timmar efter larmet vid tiotiden i onsdags fanns högste marinechefen på västkusten, kommendör Lars Norsell, ombord på fiskebåten Astrid som larmat om en misstänkt ubåt i Hakefjorden.

Spaningarna efter en främmande ubåt fortsatte på måndagen på det fjärde dygnet utan resultat.

— Ubåtsjakt är en militär operation under militärt ansvar. Svenska fiskare ska inte själva försöka fånga främmande ubåtar i sina nät. Det är alldeles för farligt, säger kommendör Lars Norsell som svar på den kritik som yrkesfiskarna givit uttryck för.

Lars Norsell bedömde Leif Johanssons uppgifter som varande av "hög substans"

— Det visar väl det pådrag vi gjort.

Kommendören slår fast: Fånga ubåtar är militärens sak

— Jag har ingen befälsrätt över en civil yrkesfiskare. Det är självklart att jag avråder honom från att själv försöka fånga en ubåt i sina nät. Det är en rent militär operation.

Kommendör Lars Norrsell, förklarade på måndagen varför han avrådde, inte befallde, fiskaren Leif Johansson från att kasta nät efter vad Johansson trodde var en ubåt.

— Jag befann mig ombord på Johanssons båt Astrid, knappa två timmar efter det han larmat oss, sent i onsdagskväll, tillade Norrsell. När larmet kom i onsdags befann sig Lars Norrsell i sitt hem i centrala Göteborg.

— Jag beslöt mig omedelbart att ta mig ut till Astrid efter att först ha bett Leif Johansson att försöka behålla kontakten på asdicen. Samtalet kom 22.15. Vid midnatt var jag med vedettbåten Lysekil ute hos Astrid. Samtalet med Leif Johansson och dessa söner var enligt Norrsell "tillräckligt övertygande":

— Jag lät larmet gå och jag kunde i det ögonblicket träffat ett muntligt avtal med Johansson om att denne kunde inträda i det marina hemvärnet om vi fått några ytterligare indikationer som fordrat en militär insats.

Ekot på Johansson asdic försvann efter tio minuter.

— Med tanke på fiskarnas oerhörda kompetens i att känna igen olika slags ekon och ta sig fram i den inre skärgården är deras insatser av stor betydelse, men jag måste som militär befälhavare ta en mängd olika hänsyn.

Nöjda med fiskarna

Enligt kommendör Norrsell och chefen för det marina hemvärnet som byggts upp sedan hösten 1985, överstelöjtnant Lennart Gabrielsson, är det oerhört viktigt att följa de internationella konventionerna om kombattanter och icke-kombattanter, d v s militärer och civila.

— Vi har ett flertal fiskebåtar som ingår i det marina hemvärnet, men kommendör Norrsell har ingen laglig rätt att utöva befäl över en fiskebåt som inte ingått ett sådant hemvärnskontrakt med oss, säger

Lennart Gabrielsson, som tillägger:

— Vi är utomordentligt nöjda med yrkesfiskarnas insatser. Men det är militären som har ansvaret.

— Men det är inte det viktigaste. Faktum kvarstår — en ubåtsjakt måste ske militärt. Vi måste kunna skydda, vi måste kunna ha samband och vi måste ha sjukvårdsresurser. Det är ju inte någon lek det är fråga om. En ubåt får man inte upp genom att kasta lite dynamitgubbar.

Förstärkning

Spaningarna efter ubåt i Hakefjorden fortsatte på måndagen på fjärde dygnet. Militären har fått personella resurser från flera andra områden vilket kan tyda på att insatserna är större än vad som tidigare framgått:

— Vi ger inga kommentarer om spaningarna. Men det har väl ändå framgått att vi tagit det här på stort allvar, säger Lars Norrsell.

Vilka resurser man fått från andra håll lämnades också utan kommentarer.

Leif Johansson, fiskaren som på sin båt Astrid larmade militären tycks ha samma inställning som Lars Norsell och Lennart Gabrielsson.

— Jag hade ingen tanke, på att kasta något nät. Jag har i klart minne den danska fiskebåten som fick en ubåt i trålen och försvann i djupet och besättningen omkom, sade Leif Johansson på radion på måndagen.

"Hög substans"

Militärens pådrag, menar de själva, visar att Leif Johanssons observationer har "hög substans". -I övrigt uttalar de sig varken om åt vilket håll det misstänkta föremålet försvann eller vilka ytterligare indikationer man fått. Lars Norrsell hänvisar till försvarsstabens:

— Spaningarna fortsätter. I övrigt inga kommentarer, är försvarsstabens lakoniska meddelande på måndagskvällen.

— Vi är ganska säkra på att det varit en ubåt i området, säger Lars Norrsell, fast han väljer andra ord — med mycket stor sannolikhet fanns en främmande ubåt i Hakefjorden.

Köpt fiskebåt

Nästa år ska marinen testa om det går att få upp en ubåt med fiskenät. Bl a med just Leif Johanssons Astrid som marinen köpt och kan ta i bruk strax efter nyår.

Yrkesfiskarnas kritik över att de inte får kasta sina nät, bygger säkert på missförstånd, tror Lars Norrsell:

— Men det är positivt att de visar sitt engagemang och vill hjälpa till.

Spaning i Hakefjorden Ubåtslarm av fiskare

En fiskebåt i Hakefjorden nordost om Marstrand fick på onsdagskvällen indikation på en ubåt genom utslag på instrumenten. Fiskaren slog larm och sedan igår pågår spaningar i området både med fartyg och med helikopter.

Uppgifterna bekräftas för G-P av försvarsstaben.

En beredskapspluton från I 17 i Uddevalla forslades under gårdagen till området.

Försvarsstabens informationschef, H-G Wessberg, ville på torsdagskvällen inte gå in på några detaljer rörande händelserna i vattnen utanför Marstrand, men säger:

— Vi fick i onsdags kväll in information från en privatperson som gjort iakttagelser kring Marstrand. Iakttagelser som vi nu undersöker.

På frågan vilka resurser militären satt in i sökandet, svarar han:

— Exakt vad vi satt in kan jag inte tala om, men enheterna kommer från Militärkommando Väst.

Nya bottenspår? ÖB rapport försändad

Enligt vad G-P erfar fick fiskebåten på onsdagskvällen klar indikation på vad som skulle kunna vara en miniubåt i vattnen nordost om Marstrand.

Lotsutkiken på Marstrand sa så här till G-P igår kväll: — Det har funnits helikoptrar härute idag och militären påstås ha en övning nordost om Marstrand.

På Militärkommando Väst vägrar vakthavande befäl att kommentera vad som pågår, utan hänvisar till försvarsstabens informationsavdelning.

Uppgifter igår kväll gjorde också gällande att en beredskapspluton eller liknande från I 17 i Uddevalla forslats ner till området kring Hakefjorden. Vakthavande befäl på I 17 följer föreskrivna order och vägrade också han att överhuvudtaget kommentera något i går kväll, utan hänvisade till försvarsstaben.

Därmed pågår alltså minst två vad militären kallar för undersökningar efter främmande ubåtar i inre svenskt vatten. Förutom kring Marstrand är det förhöjd beredskap i vattnen kring Vaxholm i Stockholms inre skärgård. Där kom larmet för en dryg, vecka sedan då två anställda vid försvarets materielverk uppgav sig sett ett ubåtstorn.

Stränderna och fjärdarna kring Vaxholmsområdet bevakas fortfarande av utkommenderad militär, men på försvarsstaben anser man att läget inte är särskilt upphetsande kring Vaxholm.

— Där råder lugnet, säger H-G Wessberg.

Men trots detta anser flera militärer i spaningsstyrkan att det verkligen finns något under vattnet i området.

Försenad rapport

Samtidigt som detta sker både på östkusten och västkusten brottas man nu uppe på försvarsstaben med hur formuleringarna skall göras i samband med offentliggörandet av ÖB:s senaste kvartalsrapport kring ubåtskränkningar. Detta är första gången som en kvartalsrapport

från överbefälhavaren blir så här försenad. Den skulle ha lämnats till regeringen den 15 november.

Enligt vad TV2:s Rapport uppgav på torsdagskvällen beror fördröjningen på att marinens dykare hittat nya bottenmärken som nu analyserats. Alltså märken av det slag som bland annat vid Hårsfjärdsincidenten 1982 var en länk i indiciekedjan som gjorde det möjligt att peka ut den kränkande nationen.

Spåren lär, enligt Rapport, hittats på de platser där försvaret bedrivit ubåtsjakt och som marinen efteråt kontinuerligt undersöker i jakt på märken och bevis.

Det ingår nu i analysgruppens rutiner att låta dykare finkamma områden där ubåtsjakter bedrivits.

Försvaret förfogar nu också över ett ansenligt ljudotek med bandupptagningar från en mängd främmande ubåtar. Ljudupptagningar som fungerar som ett slags fingeravtryck. Genom att sedan jämföra olika bandupptagningar ökar analysgruppens möjligheter att också identifiera kränkande ubåtars nationalitet.

Den försenade ÖB-rapporten vars innehåll alltså eventuellt pekar ut en främmande nation som ansvarig för någon av sommarens och höstens kränkningar beräknas överlämnas till regeringen i slutet av nästa vecka.

F d Sjöofficer

”Tuffare tag krävs - också i handling

Sverige måste bli tuffare mot främmande ubåtar —även när det kommer till handling.

Det anser Jan Fernlund, en f d sjöofficer som blivit vittne till hur regeringen förtigit hur en rysk ubåt uppträtt i Göteborgs skärgård.

Det ska genast sägas att det inte är den nuvarande regeringen som ska bära hundhuvudet. Händelsen inträffade våren 1964 —men det spelar ingen roll, anser Jan Fernlund i en stort uppslagen debattartikel i DN går.

Jan Fernlund menar att dagens regering, trots utrikesminister Sten Anderssons muntliga hot om att fan ska ta en envis inkräktare, är lika handfallen som sina företrädare 1964. Kort sagt: man säger en sak men handlar inte tillräckligt kraftfullt när det gäller.

Eldförbud

Samma kritik framförde överste Lars Hansson nyligen. Hansson, som var chef för Stockholms kustartilleri under ubåtsjakten i Hårsfjärden 1982, säger att han är övertygad om att en ubåt kunde fly därför att ÖB (och regeringen) infört eldförbud nattetid.

Det Jan Fernlund nu beskriver är minst lika anmärkningsvärt, trots att det var länge sedan. Han hävdar att 80 man på däck av fregatten "Karlskrona" såg en rysk ubåt på cirka 50 meters avstånd mellan Donsö och Vrångö.

Efter en halv minut försvann ubåten framför de häpna sjömännen.

UD teg

UD fick en rapport men teg. Några månader senare besökte sovjetledaren Nikita Chrustjov statsminister Erlander i Sverige.

Jan Fernlund skriver:

— Det föreföll som regeringen var besvärad varje gång marinen rapporterade någon kränkning.

Jan Fernlund anser att regeringen i dag, sent omsider, tveklöst måste slå fast att en främmande ubåt som upptäcks i svenskt inre vatten ska sänkas.